

קונצרט למוסיקה אמרית ישראלית במוזיאון תל אביב

המלומדים ביותר מבין הכשרונות בישראל ולבי כראב, כאשר אני רואה אותו קבור בנסיגות אנטי-מוסיקליים כמו "קונצרטו לצ'מבלו ולייפ אלקטרוני". אני מבקש את סליחתו, אבל בהתחלה הזכירה לי היצירה את התוצאות האקוסטיות מאכילה מוגזמת של כרוב טרי ויותר מאוחר היה לי הרושם כאילו תחנת השידור של ראמלאה הפריעה בגיגה — לכל הפחות היה זה צליל כשירתו של עורב צרוד. אינני יודע אם מר פלג ניגן את תפקידו ליד הצ'מבלו תמיד באוניזונו עם האפרטורה האלקטרונית, ובעצם אין זה כל כך חשוב, כי קשר רחגני ביניהם לא נתגלה בשמיעה הראשונה. לפעמים נזכרתי ברעש האינפרנלי של הכתבניות ומכונות כתיבה בבית הרושת גדול ולפעמים — גם בשעות היפות ביותר בחיי לעת אני יושב על כסא הקרבן בחדר רופא השניים שלי. חבל על מר טל שהוכיח בעבר, כי הוא מסוגל לחבר מוסיקה ראויה לשמה. על המוסיקה האלקטרונית בכללה אומר האיש הנחשב כ"אפיפור", המוסיקה ה"אלקטרונית, המנצח הנודע הרמן שרן במאמר שהופיע זה עתה בשבועון "סטודי ריוויי"; אני מצפה לכל מצילילי האלקטרוניקה של העתיד, אבל לא כלום מהמוסיקה האלקטרונית של היום". אם הוא אומר זאת, מה עלי, ראקציונר זקן להוסיף עליו?

"ועוד מעט תהיה רשאי לצאת, חנם, אתה, וכרטיסך נשמתך הקרועה והחדר פעמית" — כך מסתיים השיר של מר מ. כרמי, משורר "ירח פגום" — אמנם הוא מגדיר את עצמו בתכניה המודרנית כמשורר, אינסטלטור ומר אבל ארליך חיבר את המוסיקה לשירים אבאנארדיים אלו. יתכן מאד כי לא הבנתי לא את המילים ולא את המוסיקה. ויד צריכים להסביר לי מדוע על הפסנתרנית הצעירה הטיפה חרות ישראלית לקום מומן לזמן ממושבה ולהכיר גיס את ידה עמוק עמוק לתוך גופת הפסנתר וכדאי גם לספק לי הסבר מדוע הסופרנו המצוינת רחל אדונילו צדיכה מומן לזמן להתכופף ולהכניס את גופה לתוך הפסנתר ולשיר בקול של באסו — יתכן כי אינני די משכיל, כי מספר אודחים באולם קיבלו את החידושים האלו בהתלהבות שהזכירה לי את הסיפור של אנדרסן, בגדי המלך החדשים. אני בן הדור הישן מעדיף את שטרנברג וסטוצ'בסקי.

המשתתפים: רחל אדונילו (סופרן), חנוך תל-אורן (חליל), חרות ישראלית (פסנתר), פרנק פלג (צ'מבלו).

התכנית: א. ו. שטרנברג — "החליל במרחקים" שלשה שירים. צבי אבני — "ווקאליזה", יצירה אלקטרונית. יוסף טל — קונצרטו לצ'מבלו ולייפ אלקטרוני. י. סטור צ'בסקי — חמשה קטעים לחליל סולו. אבל ארליך — "ירח פגום" לפסנתר, חליל וסופרן.

קשה לנחש מה חשב מתכנן תכנית זו, אשר למעשה היתה ערוב עירות מסורתיות ישראליות של מוסיקה "גור-מלית" (שטרנברג, סטוצ'בסקי) עם מוסיקה אבאנגרדית ואלקטרונית. האם רצו להוריד לנו את המרחקים של "התקדמות" ?

נהניתי הנאה מהשירים של שטרנברג לפי המשורר ליטיפה ואני אינני סועה הרי הם אותם השירים שבחלקם השתמש גם גוסטאב מאהלר ב"שיר האדמה". שטרנברג כותב כמו בעבר מוסיקה אידיומטית רומנטית אימפרסיוניסטית בטוב טעם רב. אמנתו בשיר מושג הכלים, הקול של סופרנו החליל, מעורר את האפקט "הסיני", הוא יודע לעודד אווירה אמיתית והשירים הם יפים מאד. רחל אדונילו, בערב זה על רמתה המקובלת, היתה הזמרת המצויינת ומנגן החליל תל-אורן הוסיף מצדו להציג יצירה הנעימה.

נהניתי גם מהקטעים לחליל של סטוצ'בסקי. מוסיקה ללא בעיות; צליל גאור יפה, הקומפוזיטור מכיר טוב את הכלי ומעניק לו הזדמנויות נדירות — האווירה זו של דביז'יץ, היתה הפאון. כל הקטעים מצלצלים בראשם נכתבו לשעות לפני-הצהרים של אפסון. מוסיקה סימפסית ועונג למאזינים.

לשבתה של היצירה האלקטרונית של צבי אבני (נולד 1927) יש לומר שהיא קצרה ויש למחבר חוש הומור. השירה ברסיקולים עם אפקטים של הד מצחיקה אפילו בשמיעה השניה, אינני אומר כי יש כאן קשר הדוק עם מוסיקה ואם יש הרי בודאי רק מקרה הוא.

אם אפשר לסבול את האלקטרוניקה של אבני, קשה יותר לסבול את הקונצרטו של גוסטא טל. טל הוא אחד הקומפוזיטורים הסימפסיים ביותר וגם

תמרורים בנוף המוסיקה הישראלית

(עם קיום הועידה השנתית, החמישית, של

איגוד הקומפוזיטורים בישראל)

כמנהגו קיים איגוד הקומפוזיטורים גם השנה ועידה שנתי, לציון וסיו כיום פעלו. אלא שהפעם, מאחר ש- הוא עומד ביוכל חמש שנים לקיר מו, הורחבה הועידה כדי שבוע של ארועי מוסיקה ישראלית.

לבד משידורי "קול ישראל", אשר קבע נהג לעצמו לכלול את היצירה הישראלית כמעט בכל אחת מתכניתיו המוסיקליות באותו ש- בוע, — ולבד משני סימפוניונים עניינים, ציון המאורע במספר קונצ'רטים מיוחדים שאורגנו על ידי הארץ גוד. ביצירה "קונצ'רט תזמורת "קול ישראל" בניצוחו של מגדי רודן; ר- סטיל לפסנתר וזמרה בביצועם של החרות ישראלית, רחל אדוניאל ואריה זקס; ערב שיחה של מוסיקה עממית;

קונצרט קמרי בהשתתפות פרנק פלג, הנוד תל-אורן, רחל אדוניאל, החרות ופוליקה וכן הופעת מורו ל- אקדמיה למוסיקה על שם רובין ב- ירושלים, וקונצרט תלמיד האקד- מיה הישראלית, למוסיקה בתל-אביב. אכן פעילות בולטת, אשר שבה והחזירה אל תודעתנו את קיומה של העשייה המוסיקלית בארץ, והיא ר- בה, ומרובת גונים וסגנונות.

בין האזנה להרהור, הסתברת לנו שוב סתמיותו של המושג "מוסיקה ישראלית", שאין בו ממש שהרי שונה האחת מחברתה ואחרת ז'אנר הישראליות" מהוה בת, עוד גורם מאחד מבחינה סגנונית. טוב הדבר שכן מורה הוא כי אמנם התבררה היצירה, שבתוכנו להרוג אל מחוץ ל- מבבלת הכוללת ולצאת כל אחת אל עצמאותה. שהרי לאמיתו של דבר אין בו בלאומיות הצרה כמות ש- אמת, כדי להפריח כנפי יצירה של אמת.

והדברים עולים בקנה אחד עם ההווה הכלל-עולמית. זו התגברה מכבר על אותה התמדת לאומיות, ש- נשתכחה בעולמנו מן המאה הקוד- מת. אלא שבארצנו השתהה יתר על המדה, קודם כל בגלל המסיבות הפוליטיות-חברתיות המיוחדות, וכן בגלל צעירותנו שזוקקה היתה ל- סיגרה של אמא-אדמה לבל תמער- עתה, דומה, בגרבו ונעשינו "ככל הגויים", ולנופה של היצירה האמנותית הנוצרת בתוכנו תמונת רבות. תציינה כאן אחדות, שעמן נפגשנו במסגרת אירוע הועידה, ר- הן לקוחות בעיקרן מן הקונצרט הי- סימפוני של תזמורת "קול ישראל" ומן הקונצרט הקמרי שנערך במוזי- און תל-אביב.

"במות בנוים למלך", זו שמה של יצירה תזמורתית, פרי עטו של בן- ציון אורגן, אשר נכתבה בשעתו ל- דגל הנוכח היכל התרבות, והורשה עליו לקראת ביצועה החדש בניצוי- זו לל מגדי רודן, "ישראליות" בר- לטח. עיקר השדאחה במקורות ע- לתיקים: ביצישטיה הפסלמדית של תפילתנו ובתכניתיהם המלודיות. ר- הדתימיות של העשמים. אלה נעודים ביצירתה לחיות חדשה שכן שורדים הם אל תוך סגנון רב מתח, אשר מתת יכולת הביטוי נכתב בו ויש בו, על כן, כדי להגיע עדי, דמיונו של המאזין.

חלקו של הקונצרט הקמרי הוקדש ליצירה האלקטרונית, התופסת גם בעולמנו מקום, שאין עוד להתעלם ממנו. כך הושמעה "ווקאליה" מאת צבי אבני, שאלה לו ראשית צעדיו כבתכונת זו, וכן קונצ'רטו לצ'מבלו ומוסיקה אלקטרונית. מאת יוסף זל, אשר בוצע בידי פרנץ פלג. עיקרה של האלקטרוניקה בחזירתה אל מי

" מעריב" 8/12/64

מוסיקה מודרנית...

המלחין הירושלמי יוסף זל העניק שלושם טקסט הווייה נוספת ל- שותרי המוסיקה הישראלית התרדשה. בקונצ'רטו קצר הוא שילב ישן וגם חדש: צ'מבלו בליווי של מוסיקה אלקטרונית.

יוסף זל מוסיקה אלקטרונית...

היה זה ביצוע בכורה קולמי של היצירה, וניכר היה מהבנת פניהם של המאזינים באולם המוזיאון בתל-אביב, כי צילייה של המוסיקה האלקטרונית עדיין גורמים להם התפעל לא קטנה. עך כרי כך, שהיו פבורים כי הטימור הארוך אשר נשמו לפתע בעת נגינת הפולו של הצ'מבלו הוא למעשה חלק מחליווי האלקטרוני. אולם חלו השמיטה, ובתוכה המלחין עצמו, גילו מיד כי היה לו ליווי זה ובלתי צמוי: מטוש שחלף כגובה נמוך מעל גג בנין המוזיאון.

שטחים צליליים ביצירת תופעות צי- ליליות שהכלי המקובל אין בידו ל- הפיקן. אין עמדי ספק כי חידושים צליליים אלה, שמקורן בעצבו ה- שונה והאחר בכל פעם, אכן "המצי- אתו" של עצם הצליל המוסיקלי, אפי- שריוות אין קץ יש בהם, על מנת לגוון ולחדש את לשוננו המוסיקי- לית ולשנותה כך מן הקצה אל הי- קצה. אלא שהנעשה בה עד הנה, כי- מותה כצעידת-בראשית שאין בה עי- דיין משום הליכה של ממש. ואם כל שמחויבת מציאות היא צעידה זו, מקומה במעבדה, טרם נהמכה באר- צנו — לשפת אמנות שבין יוצר ל- מאזין ואין, על כן, להביאה בפנינו עולם אחר להלוטין נפתח לפנינו לשמע הסימפונייה השניה של ארטור גלברון, שהושמעה אף היא באותו קונצרט סימפוני של תזמורת "קול ישראל". כתיבתו מתרפקת כולה על ערכי המול-שלשום, וניכר כי קשה עליה הפרידה. עם כל שמתקשים הי- יינו לסווג לה את סגנונה המיוחד, היתה כנות ביטויה אמיתית והיא סי- בירה לאוון. בשפה מיוחדת להם דבר רן אלינו שיריו של אבל אהרליך ל- קול חליל ופסנתר, "ירח פגום". לי- ארליך דרך מיוחדת לנפץ בה כל מגבלת סגנונית-הוקמית העומדת לו למכשול ולהסור שבריקם אלה לאמי- צעי-ביטוי, שהם סבירי, קודם כל בשל העמקות והרצינות המצויה בהם.

אך עם זאת מתגנב גם משתו מן הספק באשר לטיבה המוחלט של אותה פעילות. שכן, העלאת היצירה הישראלית באשר ישראלית היא, הי- אם אין בה משום תוסד ברדנות?

זאת ועוד. האמנם טוב עושים א- נו בכלאנו את יצירתנו כיום מאחורי סוגד ה"פעילות המיוחדת"? האם איננו מוסיפים על ידו כך על הפער, הקיים בלאו הכי, בין זו לבין במת הקונצרטים הרגילה? אמת, נכון הי- דבר שה"במה המיוחדת" משמשת גם ברחבי תבל עיקר מקומה של היצירה בת זמננו. אלא שנפוצותו של נוהג עדיין אין בו כדי להצדיק קו. דווקא משום הצלחתה לכאורה של אותה הבמה המיוחדת נהפכת היא יותר ויותר ל"שדה ניסויים" ב- שבל ה"בקיאים" לבד. אלה הננים אין קץ מילולתם שאין עוד גשר ש- בינם לבין הוולת, שהרי מרחיקים הם בפני ביקורת, וכל אסור נהפך על כן למותר והוא קורץ ומרחיק את הדרך אל הישועה. ואילו הבימה הי- "אודייתית" לובשת יותר ויותר דמוה מוזיאון אשר אין עוד בינה ובין הי- עולם הסובב אותה ולא כלום, ונמי- צאות שתי ה"בימות" הועות בדרך.